

NEYZEN TEVFİK (YAŞAMI, KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ)

Selman YAŞAR*

ÖZET

1879 yılında Bodrum'da doğan Neyzen Tevfik ney enstrümanındaki ustalığı ile ün kazanmıştır. Edebiyatımızda Nef'i ve Eşref'ten sonra 3. büyük hiciv ustası olarak kabul edilen Neyzen Tevfik'in yayınlanan "Hiç" ve "Azab-ı Mukaddes" adlı şiir kitapları, bestelenmiş şiirleri ile plakları vardır. Gazetelerde yazılar yazan Neyzen filmlerde de rol almıştır. Kendine özgü bir kişiliği olan Neyzen Tevfik, paraya, makam ve mevkiye önem vermemiş, kazandıklarını çevresindekilere dağıtmıştır.

Anahtar Kelimeler: Neyzen Tevfik, Ney, Hiciv.

NEYZEN TEVFİK (HIS LIFE, PERSONALITY AND WORKS)

ABSTRACT

Neyzen Tevfik when was born in 1879 in Bodrum, has gained a fame with mastery in reed instrument. Neyzen Tevfik who has been accept for third satire artisan in our literature, has been published poem boks which named "Hiç" and "Azab-ı Mukaddes", composed poems and records. Neyzen which write a article in the newspapers also has got a role in the films. Neyzen Tevfik who has personality which peculiar to himself, hasn't attached importance to money, post and position, has distrubuted his gained to his surroundings.

Key Words: Neyzen Tevfik, reed, satire.

* Ege Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, selman.yasar@ege.edu.tr

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Neyzen Tevfik, 14 Haziran 1879'da Bodrum'da doğmuştur¹. Doğum tarihi pek çok kaynakta 24 Mart 1879 olarak verilmişse de yaşadığı dönemde yayınlanan bir kaynağa göre bu tarih 13 Haziran 1879'dur. Alpay Kabacalı bu tarihin yanlış hesaplandığını, doğrusunun 14 Haziran olduğunu belirtmektedir². Neyzen Tevfik'in babası Bafralı Hafız Hasan Fehmi Bey, annesi Emine Hanım'dır³.

Neyzen Tevfik, 7 yaşlarındayken şiirle ilgilenmeye başlamış, köyüne gelen saz şairlerinin şiirlerini dinleyip, beyitleri ezberlemeye çalışmıştır⁴. Aynı yıllarda Bodrum'da Tepecik Kahvesi denilen deniz kenarındaki bir kır kahvesinde ilk kez ney sesini duymuştur⁵. Duyduğu bu ses Tevfik'in iç dünyasında yeni ufuklar açmıştır⁶. Bu dönemde ilkokuldaki arkadaşlarına başak sapından ve kamıştan yaptığı düdüklere çalmaya başlamıştır⁷.

Bir ara hastalanmış, babasının memuriyeti dolayısıyla nakledildiği Urla'da da bu rahatsızlığı devam etmiştir⁸. İlk sara nöbetini 31 Temmuz 1893'te geçirmiştir⁹. Tedavi için İstanbul'a götürülmüştür. Pepo isimli bir doktor ilgi duyduğu şeylerle uğraşın demiştir¹⁰.

Bu dönemde 13-14 yaşlarındayken Urla çarşısında bir berber dükkânının önünden geçerken ney sesini duymuş ve burada ilk hocası berber Kâzım Ağa ile karşılaşmıştır¹¹.

Kardeşi Şefik Kolaylı, Neyzen Tevfik'in çocukluğunu şu şekilde anlatmıştır: "*Tevfik, henüz çocuk iken pehlivanlığa merak etdi. Bu uğurda bir kolu kırıldı, biraz çarpık kaldı. Kendi, bu çarpıklığın ney üflemeye çok faidesi olduğunu söylerdi. Babam, Urla Rüşdi*

¹ **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Hazırlayan: Behçet Necatigil, Varlık Yayınları Sayı: 1899, Özkaya Matbaacılık, İstanbul. Ocak 1978, s. 227.

² Alpay Kabacalı, **Çeşitli Yönleriyle Neyzen Tevfik (Hayatı, Kişiliği, Siirleri)**, Özgür Yayınları: 41, Kasım 2003, s. 9,10.

³ Seyit Kemal Karaalioğlu, **Neyzen Tevfik (Hayatı ve Siirleri)**, İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. yayınları, Anka Basım, İstanbul. 2004, s. 19.

⁴ Alpay Kabacalı, **age.**, s. 12.

⁵ Neyzen Tevfik, **Hiç**, Hazırlayan: Ethem Coşkun, İtalik Kitaplar, Ufuk Reklamcılık Matbaacılık, San.Tic.Ltd.Şti., 2002, s. 44,45.

⁶ Halikarnas Balıkcısı, **Merhaba Akdeniz**, Doğanlar Basımevi, İzmir. 1947, s. 96.

⁷ Mehmet Ergün, **Neyzen Tevfik ve Azâb-ı Mukaddes'i**, Tunca Yayınları, Güryay Matbaacılık, İstanbul. 1983, s. 14,15.

⁸ Alpay Kabacalı, **age.**, s. 13.

⁹ Onur Akdoğu, **Müzik Yönüyle Neyzen Tevfik**, Sade Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret, İzmir. Kasım 2005, s. 10.

¹⁰ Recep Usta, **Neyzen Tevfik (Hayatı, Sanatı ve Eserleri)**, Kastaş Yayınları, Dizerkonca Matbaası, İstanbul. Temmuz 1985, s. 17,18.

¹¹ Alpay Kabacalı, **age.**, s. 13,14.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Mektebi muallimliğine tahvil olundu. Tevfik, babasıyla beraber Urla'ya gitdi ve avcılığa heves etdi. Âvarelik baş göstermeğe başladı. Boş gezenin boş kalfası oldu. Sar'aviyüşşekil bir hastalığa tutuldu. Doktorlara bakdırmak üzere anamla beraber İstanbul'a gönderildi. Hastalığın hangi maddeden ileri geldiği anlaşıldı. Urla'ya avdetinde doktorun tavsiyesiyle babam, onu ferah tutdu. Çok yaramaz olduğundan çok dayak yerdı. Diyebilirim ki babasından O'nun kadar dayak yiyen çocuk bu asırda azdır...Urla'da Kâzım namında bir berberden ney meşketmeğe başladı. Ney ile beraber bağlama denilen üç telli ufak zeybek sazını da çalmak isterdi, babam mâni olurdu. Nihayet İzmir İdadisine gönderdi. Sar'a neveti avdet etti. Doktorların ihtariyle artık büsbütün serbest bırakıldı¹².

İzmir İdadisindeki öğrenimini yarıda bırakan Tevfik, ney üfleme ve şiir söyleme alanında kendisini yetiştirmiş ve hiciv alanında şiirler yazmaya başlamıştır¹³. İlk şiirini 30 Nisan 1898'de¹⁴ İzmir'de çıkan Muktebes adlı derginin 18. sayısında yayınlamıştır¹⁵. İzmir Mevlevihanesi'nde Neyzenbaşı Cemal Bey'den ney dersleri almıştır¹⁶. Burada nota okumasını öğrenmiş, İzmir'in sanatseverlerinin yanında ünlü müzikçilerini de tanımış ve sema ayinlerine katılarak ney üflemiştir¹⁷. Bu dönemde bir sürgün yeri olan İzmir'de¹⁸ Şair Eşref, Abdülhalim Memduh, Tokadizade Şekip, Tevfik Nevzat, Ruhi Baba, Bıçakcızade Hakkı, Hasan Rüştü, Tanburi ve Santuri Ali Efendi ile Kemani Yeşova gibi sanatçılar bulunmaktaydı¹⁹.

Bir ara eğitim amacıyla İstanbul'a giden Tevfik burada İstiklâl Marşımızın yazarı Mehmet Akif Ersoy'la tanışmıştır. Bir süre sonra şehirdeki davetlere katılarak ney üflemeğe başlamış ve ünü kısa zamanda yayılmıştır²⁰. Yenikapı Mevlevihanesi'nde Cemal Efendi'den ney dersleri alan Neyzen, 1900 yılında ilk plağını doldurmuştur²¹. Fatih Medresesinden ayrıldıktan sonra Musa Kazım Efendi'den ders almıştır. Musa Kazım Efendi Neyzen'i şair Şeyh Vasfi, yazar Ahmet Mithat Efendi ve damadı şair Muallim Naci ile

¹² İbnülemin Mahmud Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, Cüz: VII-XII, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, s. 1895.

¹³ **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, s. 227.

¹⁴ Mehmet Ergün, **Neyzen Tevfik ve Azâb-ı Mukaddes'i**, s. 72.

¹⁵ Onur Akdoğu, **age.**, s. 12.

¹⁶ Alpay Kabacalı, **age.**, s. 13.

¹⁷ Onur Akdoğu, **age.**, s. 11.

¹⁸ Mehmet Ergün, **Neyzen Tevfik ve Azâb-ı Mukaddes'i**, s. 22.

¹⁹ Mehmet Kemal, **Neyzen Tevfik**, Milliyet Yayınları A.Ş., Teknografik Matbaacılık A.Ş., Ağustos 1983, s. 11.

²⁰ Alpay Kabacalı, **age.**, s. 16-18.

²¹ Onur Akdoğu, **age.**, s.12.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

tanıştırmıştır²². Tevfik, kısa bir süre Sütluce Bektaşî Tekkesi'nde de bulunmuştur²³.

Mehmet Akif, Neyzen'i Edirneli Kocabaş Arif, Tanburî Aziz, İzmirli Hafız Ahmet, Beylikci Nasır Bey, oğulları Haşim, Selâhaddin Bey gibi kişilerle tanıştırmıştır²⁴. Bu arada Hersekli Arif Hikmet, İbnülemîn Mahmut Kemal, Halide Edip, Tevfik Fikret, Uşşakizade Halit Ziya, Ahmet Rasim, Babanzade Naim, Müstecabizade İsmet, İzmirli Ahmet Cemil, Yunus Nadi, Giresunlu şair Hamdi, Filibelizade Nizami, Hacı Arif Bey, Tanburi Cemil Bey, Kemeñeci Vasil ve Udi Nevres gibi şair, yazar, müzisyenlerle dostluk kurmuştur²⁵.

Ahmet Rasim'le tanıştıktan sonra Ma'lumât gazetesinde "İbnü'l-Fehmi Mehmet Tevfik" imzasıyla şiirler yazmıştır²⁶. İzmir'de şair Eşref ve Tokadizade Şekip Bey'le tanıştıktan sonra yazmaya başladığı şiirlerinde hicvin ağırlığı görülmektedir²⁷. Bir dönem yönetim aleyhindeki hicivleri nedeniyle sorgulanmış ve tutuklanmıştır²⁸. Hapisten çıktıktan sonra 31 Ocak 1902'de önce İzmir'e ardından Kıbrıs'a gitmiştir. Larnaka'da valiye ney üflemiş, valinin ısrarıyla bir aya yakın süre burada kalmış, buradan da²⁹ 1903 yılında Mısır'a gitmiştir. Mısır'da kaldığı sürece ney üflemeğe devam etmiş ve kısa zamanda ün kazanmıştır³⁰. Burada "Özbekiyye" adlı bir kahvede ney üflemiştir. Manisalı İzzi Dede isminde bir arkadaşıyla beraber "Neyzen" kahvehânesini açmıştır³¹. Mısır'da da yazdığı hicivler sonucu yönetimin tepkisini çekmiştir³². 1905 yılında Şair Eşref'in Mısır'da çıkardığı Deccal gazetesinde yayınlanan hicvi nedeniyle İstanbul Hükümeti tarafından hakkında idam fermanı çıkarılmıştır. Fakat Meşrutiyetin ilânıyla affedilmiştir³³. Bir ara Kahire'de tutuklanmış ve hapsedilmiştir³⁴. Birbuçuk ay sonra serbest

²² Mehmet Kemal, *age.*, s. 12.

²³ **Neyzen Tevfik (Yaşamı-Sanatı-Yapıtları)**, Hazırlayan: İsmail Yerguz, Engin Matbaacılık Sanayi ve Tic.Ltd.Şti., Ekim 1997, s. 8.

²⁴ Eşref Edib, **Mehmed Akif**, Asarı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, 1938, s. 227.

²⁵ Mehmet Kemal, *age.*, s. 12.

²⁶ Recep Usta, *age.*, s. 24.

²⁷ **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, s. 227.

²⁸ Yalçın İnce, "Alemleri Gezdi Hiç'in Peşinde-Neyzen Tevfik", **K Dergisi**, 16 Mart 2007, Şan Ofset Matbaacılık San.ve Tic.Ltd.Şti., İstanbul, s. 4.

²⁹ Onur Akdoğu, *age.*, s. 2.

³⁰ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 21-23.

³¹ Recep Usta, *age.*, s. 26,27.

³² Onur Akdoğu, *age.*, s. 2.

³³ **Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri)** Derleyen:Hilmi Yücebaş, Milliyet Dağıtım, Yaylacık Matbaası, İstanbul. 1973, s. 297.

³⁴ Onur Akdoğu, *age.*, s. 2.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

bırakılmıştır. Yahya Bey isimli bir zenginle tanıştıktan sonra Mısır'ın edebiyat ve musiki çevrelerinde bulunmuştur. Mısır Hidivi aleyhindeki sözleri nedeniyle hakkında tutuklama kararı çıkarılmıştır. Üç yıl kaçtıktan sonra 8 Ağustos 1908 tarihinde İstanbul'a gelmiştir³⁵.

İstanbul'a döndükten sonra sık sık Şehzadebaşı'nda Direklerarası'nda bulunun Yakub'un yerine uğramış ve burada bulunan çalgıları çalmıştır. Bazen de Hâfız Osman ve Hâfız Sâmî'nin katıldığı fasıllar yapılmıştır. Bu dönemde saraya davet edilerek Tanbûri Cemil Bey, Kânûni Hacı Ârif Bey, Kemeçeci Vasil, Âdi Nevres, Hânende Hâfız İsmail ile tanışmıştır. Dönemin Adliye Bakanı Manyâsizade Refik Bey'in himayesiyle Tepebaşı Tiyatrosu'nda verilen bir konsere katılmıştır. Bu konserde Tefik'le beraber Tanbûri Cemil Bey, Kânûni Hacı Ârif Bey, Âdi Nevres, Santûri Ethem Bey, Hacı Kerâmi, Hâfız İsmail, Kaşıyarık Hüsamettin Bey de bulunmuştur. Aynı yıl Sait Halim Paşa'yla tanışarak onun evinde yapılan toplantılara katılmaya başlamıştır³⁶. Tefik, 1910 yılında Cemile Hanım'la evlenmiştir. Kızı Lemana doğduktan sonra eşinden boşanmıştır³⁷. 1913 yılında "Eşek" gazetesinde "Azgın" imzasıyla hicivler yayınlamıştır³⁸.

Birinci Dünya Savaşı sırasında genel seferberlik ilan edilince askere alınmıştır³⁹. Askerliği sırasında mehter takımının kurulmasına katkıda bulunmuştur. Bu mehter takımı kısa sürede İstanbul'da ünlenmiştir⁴⁰. Neyzen, mehter takımının dönemin Harbiye Bakanı Enver Paşa'nın yalısında verdiği konserde, Almanya'nın Romanya kuvvetleri komutanının dikkatini çekmiştir. Bu olay sonrasında saraya çağrılarak V. Mehmet Reşad'a ney üflemiştir. Mehter takımıyla beraber Eskişehir'e gitmiş, terhisinden sonra 1919 yılında İstanbul'a dönmüştür⁴¹.

Mütareke döneminde Ankara'ya giden Tefik, buradan Eskişehir'e geçmiştir. Burada bir yıl kaldıktan sonra tekrar İstanbul'a dönmüş ve 1919 yılında "Hiç" adlı kitabını yayınlamıştır⁴². Bu yıllar içinde bir de plak doldurmuştur⁴³. Bir ara neyle piyanoya eşlik etmek üzere Bükreş'e giden Tefik, bir süre sonra tekrar İstanbul'a

³⁵ Recep Usta, *age.*, s. 27-29.

³⁶ Onur Akdoğu, *age.*, s. 13,14.

³⁷ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 30.

³⁸ Recep Usta, *age.*, s. 31.

³⁹ Onur Akdoğu, *age.*, s. 3.

⁴⁰ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 30-31.

⁴¹ Onur Akdoğu, *age.*, s. 15.

⁴² Alpay Kabacalı, *age.*, s. 30.

⁴³ Onur Akdoğu, *age.*, s. 15.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

dönmüştür⁴⁴. 1920 yılında yolu ilk kez Haydarpaşa'ya, Tıp Fakültesi Hastanesi'ne düşmüştür⁴⁵. 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanından sonra 4-5 ay Ankara'da kardeşi Şefik Kolaylı'nın yanında kalmıştır. Burada, Dumlupınar Zaferi üzerine "Türk'e Birinci Öğüt" ve "Birinci Öğüt'e Zeyl" isimli uzun şiirlerini yazmıştır. Aynı yılın Kasım ayında Bolu'ya gitmiş, burada bulunduğu süre içinde "Dertli" gazetesinde "Karakaytaç" imzasıyla "Türk'ün Destanı" ve pek çok şiir yayınlamıştır.

1924 yılında Hasan Sâit Çelebi'nin yardımlarıyla iki forma halinde Azab-ı Mukaddes adlı şiir kitabı yayınlanmıştır. 1925 yılında bir süre hastanede yatmış, çıktıktan sonra 5-6 ay Pendik'te, kardeşinin evinde kalmıştır. 1926 yılında⁴⁶ Balıkesir'i ziyareti sırasında Atatürk'ün huzurunda ney çalan Tevfik, O'nun beğenisini kazanmıştır⁴⁷. 1927 yılında ilk radyo istasyonumuz olan İstanbul Radyosu'nun açılışında Mesud Cemil ve Rüşen Ferid Kam ile birlikte ney üflemiştir. Aynı yıl plaklara ney taksimleri doldurmuştur. 1928 yılında Almanya'nın Dresden Operası Müdürü Kurt Strigler'e ney üflemiştir⁴⁸. Aynı yıl Mehmet Akif'i ve eski arkadaşlarını ziyaret etmek amacıyla Mısır'a gitmiş, 1929 yılında İzmir'e dönmüştür. Burada arkadaşı Refik İnce'nin ısrarıyla bir konser vermiş, 1930 yılında yeniden İstanbul'a gelmiştir⁴⁹. Kardeşi ve arkadaşlarının yardımıyla Beyoğlu'na yerleşmiştir. 1938 yılına kadar burada yaşamış, 1940 yılında Fatih'e taşınmıştır. 1941 yılında bir süre Üsküdar Şemsi Paşa Medresesi'nde bulunmuştur. 1942 yılında Pendik'te kardeşinin yanında 3-4 ay kalmıştır. 1948 yılına kadar Fatih'te oturmuştur⁵⁰. Belediye Başkanı Muhittin Üstündağ döneminde İstanbul Belediye Konservatuarı kadrosunda gösterilmiş ve kendisine 40 lira aylık bağlanmıştır. Lütfi Kırdar döneminde,⁵¹ 1943 yılında maaşı kesilmiştir. 1944 yılında ilk kez Bakırköy Akıl Hastanesi'ne yatmıştır. 9 Mart 1946'da basın yararına düzenlenen büyük bir konserde ney üflemiştir⁵². Hakkı Tarık Us'un başkanlığındaki Basın Birliği tarafından 2 Ekim 1948'de kendisi için düzenlenen "Basın Hayatında 50. Yıl" jübilesine katılmıştır⁵³.

⁴⁴ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 30.

⁴⁵ Mehmet Ergün, *Neyzen Tevfik ve Azâb-ı Mukaddes'i*, s. 40.

⁴⁶ Recep Usta, *age.*, s. 31,32.

⁴⁷ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 32.

⁴⁸ Onur Akdoğu, *age.*, s. 16-19.

⁴⁹ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 33.

⁵⁰ Recep Usta, *age.*, s. 31-33.

⁵¹ Recep Bilginer, "Neyzen Tevfik", *Yazko Edebiyat*, Ekim 1982, s. 85.

⁵² Onur Akdoğu, *age.*, s. 4-20.

⁵³ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 34.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

1949 yılında dağınık şiirleri İhsan Ada'nın yardımıyla Azâb-ı Mukaddes adıyla bir cilt olarak yayınlanmıştır⁵⁴. 1951 yılında "Onu Affettim" adlı bir filmde önemli bir rol oynadıktan sonra, "Ağlayan Şarkı" adlı bir başka filmde oynamıştır⁵⁵. 6 Mayıs 1952 tarihinde 73. doğum yıldönümü nedeniyle⁵⁶ İstanbul Şehir Tiyatroları'nın Komedi Bölümünde (Beyoğlu) "Neyzen Tevfik Jübilesi" düzenlenmiştir. Rahat yaşaması için kendisine verilen evlerde yaşayamayan⁵⁷ Tevfik, sokakta, kaldırımlarda yatmış, arada Bakırköy Akıl Hastanesi'nde, Haydarpaşa, Cerrahpaşa hastanelerinde bulunmuş, bazen de Pendik'teki kardeşinin evinde kalmıştır⁵⁸. Son yıllarını Nuri Demirağ'ın kendisine verdiği ahşap bir evde geçirmiştir⁵⁹. Ayrıca kendisine 50 lira da para tahsis edilmiştir⁶⁰.

1953 yılında müzmin bronşite yakalanan Tevfik, üç ay hasta yattıktan sonra⁶¹ 28 Ocak 1953 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir⁶². Cenazesi Kartal mezarlığında toprağa verilmiştir. Cenazesine halkın her kesiminden insan katılmıştır⁶³. Aynı gün Dresden Radyosu'nda, dostu Kurt Strigler tarafından onun için yapılan bir parça çalınmıştır⁶⁴.

Ölümünden bir ay evvel felç geçiren Tevfik, son günlerde az konuşmuştur. Bütün ısrarlara rağmen hastaneye yatmamıştır⁶⁵.

İçkiyi çok defa bırakmıştır. Bir ara 5-6 ay içki içmemiş, bir kütüphaneye kapanarak mütemadiyen kitap okumuştur. Fakat bir dolaşayım diye evden çıktıktan bir süre sonra sarhoş olarak dönmüştür. Bir ara 4 ay kadar Üsküdar'da Şemsipaşa Medresesi'nde kalmıştır. Bu süre içinde de içki içmemiştir. Bir gün de yine bir gezip geleyim diye ayrılmış, bir hafta sonra sarhoş olarak, yüzü gözü yara bere içinde dönmüştür⁶⁶.

⁵⁴ Recep Usta, *age.*, s. 33.

⁵⁵ Yalçın İnce, *agm.*, s. 4.

⁵⁶ Onur Akdoğu, *age.*, s. 21.

⁵⁷ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 34,35.

⁵⁸ Münir Süleyman Çapanoğlu, *Neyzen Tevfik, Hayatı ve Eserleri*, Çığır Kitabevi, İstanbul. 1942, s. 34.

⁵⁹ Alpay Kabacalı, *age.*, s.35,36.

⁶⁰ Yüksel, Baştuğ, *Ney'i Mey'i Sohbeti ile Neyzen Tevfik Uçtaki Adam*, Yılmaz Yayınları A.Ş., Kuşak Ofset Matbaası, İstanbul. 1991, s. 57.

⁶¹ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 37,38.

⁶² *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, s. 227.

⁶³ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 38,39.

⁶⁴ Onur Akdoğu, *age.*, s. 22.

⁶⁵ "Neyzen Tevfik'in Son Seneleri ve Son Hatıraları...", *Hafta*, 13 Şubat 1953, Cilt: 8, Sayı: 177, s. 8.

⁶⁶ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 32,33.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Neyzen'in içkiyi bırakmasıyla ilgili olarak Mehmet Akif Ersoy, Safahat adlı eserinde yeralan ve Neyzen Tevfik'in üçbin dörtyüzüncü tövbesinden istifası münasebetiyle "Derviş Ahmed" adlı bir şiir yazmıştır⁶⁷.

Bir dönem tekrar içkiye ara veren Tevfik'te bu sefer yemek sevgisi başlamıştır⁶⁸. Yüksel Baştuñ'un evine sık sık uğrayan Neyzen, Baştuñ'un annesinin pirinç çorbasını çok severdi⁶⁹.

Nuri Engin, Neyzen Tevfik'in hiçbir makam ve mevkiye önem vermediğini, meyhanelerde sabahladığını, kaldırımlarda yattığını belirtmiştir⁷⁰. Arada bir dinlenmek ve içkiye ara vermek amacıyla hastaneye getirilmiştir. Bazen de kendisi çıkagelmiştir. Kendisine burada özel bir oda ayrılmıştır⁷¹. Neyzen, kendisine ayrılan 21 numaralı koğuşta⁷² bir imparatorluk kurmuştur. Kendine yakın bulduğu insanlar arasında, buradan ayrılıncaya kadar keyfince yaşamıştır. İçkiye ara vermek ihtiyacı duyunca burada kendi tabiriyle "tımara ve kalafata" çekilmiştir. Bazen de zorla getirilmiştir. Neyzen'in kalafat yeri Haydarpaşa ve Cerrahpaşa hastaneleri olmuştur. Sonraki yıllarda da Bakırköy Hastanesi⁷³. Neyzen, Bakırköy Hastanesi'ni kendi evi olarak görmüştür⁷⁴.

Doktorlarından Fahrettin Kerim Gökay, Neyzen Tevfik için şöyle demiştir: "Neyzen bedenî yapısından ruh bünyesine kadar girift komplike bir yaradılıştır... Neyzen için en büyük dileğim, muayyen normal psikolojik ölçülerle tartulamayacak bu değerın uzun yıllar millî fikir serveti olarak yaşamasıdır"⁷⁵. Doktor Fahri Celâl ise O'nun hakkında şunları söylemiştir: "...Onun kadar ahbabı çok, olmadık insanlarla tanışan bir kimseyi tanımadım. Sanki mıknaş gibi idi. Acaip mâceralar, tuhaf vak'alar, garip hâdiseler onun etrafında döner, hâdiselere karışır, vak'alara eşhas olur, seyircilikten ziyade işlerin içinde bulunurdu bütün hüviyetiyle..."⁷⁶

⁶⁷ Mehmet Akif Ersoy, **Safahat**, Hazırlayan:M.Ertuğrul Düzdağ, Çağrı Yayınları, Enes Matbaacılık, İstanbul. 1999, s. 521-523.

⁶⁸ Münir Süleyman, "Neyzen Tevfik Beyi Dinlerken", **Yedigün**, 13 Eylül 1953, Sene: 1, Cilt: 2, No: 27, s. 5.

⁶⁹ Yüksel Baştuñ, **age.**, s. 29.

⁷⁰ Nuri Engin, "Ölüm Yıldönümünde Neyzen Tevfik (1879-1952)", **Eflatun**, Ocak-Şubat 1982, Yıl: 14, Sayı: 157 158, s. 5.

⁷¹ Abidin, Dino, Ara, Güler, **Fikret Mualla**, Cem Yayınevi, s. 22.

⁷² Yalçın İnce, **agm.**, s. 4.

⁷³ Münir Süleyman Çapanoğlu, **age.**, s. 34.

⁷⁴ **Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri)**, s. 256.

⁷⁵ Münir Süleyman Çapanoğlu, **age.**, s.69,70.

⁷⁶ **Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri)**, s. 7,8.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Cahit Tanyol ise Neyzen Tevfik ile ilgili düşüncelerini şöyle açıklamıştır: “*O bende, ihatası ve hattâ anlaşılması güç, bir muamma tesiri bırakırdı. Deli deseniz deli değil, velî deseniz velî değil. Sürprizlerle yüklü bir insan. Ölçüye gelir bir tarafı yok. Fakat, küll halinde bakınca ondan daha ölçülü, ondan daha çok kendisine sadık olmuş bir ikinci örnek bulmak güç...*”⁷⁷

Hayatı boyunca şatafattan kaçınan Tevfik, cenazesine çiçek gönderilmemesini, bunlara harcanacak paraların fakirlere ve hayır cemiyetlerine verilmesini vasiyet etmiştir⁷⁸.

Kendisine saraydan verilen madalyayı denize atmıştır⁷⁹. V. Mehmet Reşat tarafından verilen paralardan on kuruşu Tepebaşı’nda ayı oynatan birine vermiştir⁸⁰. Kırmızı atlas kesedeki 30 lirayı Galata’daki sokaklarda bulunan Rumeli’den göç etmiş arabacılara dağıtmıştır⁸¹. Kendisine verilen III. Selim’in nısfiyelerinden birini ertesi gün sokakta gördüğü birine vermiştir⁸². Bir arife günü fakir çocuklarını toplamış ve Mahmutpaşa’ya götürerek hepsini bayramlık elbiselerle giydirmiştir⁸³.

Talât Paşa’dan aldığı paraların çoğunu yolda rastladığı dilencilere dağıtan Neyzen,⁸⁴ bir gün üzerindeki yeni elbiseleri sokakta gördüğü üstü başı çok eskimiş bir adama giydirerek eve dönmüştür. Bir başka gün de kendisine yapılan jübileden sağladığı parayı karısını ameliyat ettirmek isteyen; ancak işten çıkarılan ve ağlayan bir adama vermiş ve şöyle demiştir: “*Boş ver, üzülme sen, jübile mübile derler bana yardım ederler, sen bunları al*”⁸⁵. Bir gün de ayı oynatan bir kişiye yardımcı olmak amacıyla ayı oynatmış ve kazandığı paraları bu kişiye vermiştir⁸⁶. Bir bayram arifesi Şehzadebaşı esnafı kendisini giydirdikten sonra Fevziye Kıraathanesine gitmiştir. Garibanları kahvenin ortasına tek sıra dizip

⁷⁷ Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri), s. 214.

⁷⁸ Alpay Kabacalı, *age.*, s. 37,38.

⁷⁹ Nuri Engin, *agm.*, s. 5.

⁸⁰ Bedi, Şehsuvaroğlu, “70 Yıllık Neyzen’den”, *Türk Musikisi Dergisi*, 1 Ekim 1949, Cilt: 2, Sayı: 24, s. 16-19.

⁸¹ Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri), s. 35.

⁸² Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 22.

⁸³ Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri), s. 260.

⁸⁴ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 29.

⁸⁵ Melda, Özata, “Neyzen Tevfik Üzerine”, *Hisar*, Eylül 1977, Cilt: 17, Sayı: 165, s. 30.

⁸⁶ Hilmi, Yücebaş, *Hiciv Edebiyatı Antolojisi*, Dizerkonca Matbaası, İstanbul. 1955, s. 268,269.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

üzerindekileri onlara vermiştir. Eski elbiselerini giydikten sonra; “*bir de sevindiler ki garibanlar*” diye keyiflenmiştir⁸⁷.

Neyzen, Mısır’dan İzmir’e döndüğünde bir konser düzenlemek istemişler. Bu amaçla onu giydirip, 500 lira vermişlerdir. Neyzen aldığı paraları köpeklerin boynuna takıp halka dağıtmıştır⁸⁸. Birçok zengin ona evlerinin, konaklarının, saraylarının kapılarını açtıkları hâlde Neyzen, bunları reddetmiştir⁸⁹.

Neyzen Tevfik, hiçbir zaman kendisini dinlesinler veya alkışlasınlar diye ney üflememiş, yayınlamak için şiir yazmamıştır⁹⁰. Bu yönünü şu sözleriyle belirtmiştir: “*Şimdiye kadar ben, gerek sazımdan, gerek sözümden dünya menfaati temin etmek kahramanlığımı gösteremedim*”⁹¹. Yakınları onun para kazanması amacıyla Beyoğlu’nda bir salonda taksim yapması için anlaşip mukavele yapmıştır. O günün parasıyla iyi bir ücret alacaktır. Ancak ilk gün sahne aldığı anda ön masalardan iki kişinin konuştuğunu görünce taksimi bırakıp gitmiştir⁹².

Neyzen Tevfik ucu bucağı olmayan bir hürriyete inanmıştır ve; “*Ben hayatım boyunca hürriyeti aradım. Bulur gibi olduğum zaman ya gasbettiler veya çaliverdiler.*” demiştir⁹³. O güne kadar sahip olamadığı değerleri sorduklarında ise şöyle demiştir: “*Hayatımda iki şeye sahip olamadım: Para ve uşak! Paraya sahip olamadım; çünkü onda saklamaya; keseme doldurup üzerine düğüm vurmaya lâyık değer, kıymet bulmadım. Uşağa gelince; bunların en alçakgönüllüsüyle bir saat içinde senli benli olurum. Yüz-göz olur çıkarım. İkinci saatte hangimizin efendi, hangimizin uşak olduğunu tâyin etmekte o da, ben de âciz ve zavallı kalırız.*”⁹⁴

1948 yılında yaşamıyla ilgili olarak “*Uzun derbederlik hayatımda, o kaldırımdan bu kaldırıma; o kapıdan bu kapıya; o diyardan bu diyara; ney’im ve mey’imle bir kuru yaprak gibi*

⁸⁷ Yüksel Baştuñç, *age.*, s. 68-69.

⁸⁸ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Neyzen Tevfik (Hayatı ve Şiirleri)*, s. 76.

⁸⁹ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 22.

⁹⁰ **Firdevsü Tüsi Gandhi Neyzen Tevfik Ahmet Cevdet Paşa**, Hazırlayanlar: Ferit Ragıp TUNCOR, Salâhattin ARIKAN, Öğretmen Dergisi Gençlik Yayınları, İstiklâl Matbaası, Ankara. 1959, s. 37.

⁹¹ Neyzen Tevfik, Kolaylı, **Azâb-ı Mukaddes**, Birinci Kitap, Hazırlayan: İhsan Ada, Onan Yayınevi, Kardeşler Basımevi, İstanbul. 1949, s. VI.

⁹² **Hiciv Üstadları Neyzen Tevfik Şair Eşref**, Hazırlayan: K.ONAN, Yeni Antoloji No:1, Bütün Kitabevi, Dizerkonca Matbaası, İstanbul. 1961, s. 12,13.

⁹³ Hâfi Kadri Alpman, “Neyzen Tevfik ve Şahsiyeti”, **Pos-Tel**, Mart 1953, s. 8,9.

⁹⁴ **Şair ve Yazarlarımızdan Nükteler**, Hazırlayan: Etem Çalık, Ötügen Neşriyat A.Ş., Özener Matbaası, İstanbul. 1993, s. 147.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

savruldum”⁹⁵ diyen Tevfik, ömrünün son senelerinde hastanede bulunduğu sırada doktoruyla konuşurken kendini bir kırlangıca benzetmiştir. “... Ben de bütün ömrümce zevk âlemlerinden bu kırlangıç gibi birer yudum aldım ve kaçtım...” diyerek bir kırlangıç gibi belanın kâh altından, kâh üstünden geçtiğini söylemiştir⁹⁶.

Doktor Rahmi Duman Neyzen Tevfik ile ilgili şu değerlendirmelerde bulunmuştur: “Yirmi yıl süren yakınlığımız oldu ve hep o konuştu. Yanlış anlaşılmasın, bu süre içinde bir kez olsun, önceden anlattıklarını tekrarlamadı. Her gelişinde yeni bir ufku bütün yıldızlarıyla önümüzde parıltıya boğuyordu... Şaşılacak şeydir doğrusu. Bitirilememiş bir ilkokul öğrenimi üstüne nasıl koca bir kültür birikimi yüklenilebilir?.. Son derece kıvrak bir zekâsı olduğunu hiç unutmadan söyleyeyim ki 73 yıllık ömründe kendisine çok boş zaman ayırabilmiştir. İlim irfan sahipleriyle düşünüp kalkmış... Şair Eşrefi tanuması talihinin bir tarafını yapmıştır... O’nu kim anlatmaya kalksa bir denizden ancak bir bardak verebilir, ya da içinde bu duygunun tortusu kalır”⁹⁷. Ferit Öngören Tevfik için “Neyzen Tevfik’i sezmek belki mümkündür, fakat tanımak oldukça güç.” demiştir⁹⁸.

Neyzen Tevfik son yıllarında, ömrü boyunca hiç yaşamadığını söylemiş ve yazdığı eserlerin hiçbirini beğenmediğini belirtmiştir⁹⁹. Tevfik, kendisi dâhil hiç kimseyi şeklen önemsemeyen, doludizgin bir hayat yaşamış, hayata hicivle bakan, kendine özgü bir kişidir¹⁰⁰.

Babasından Tuhfe-i Vehbi, Gülistan gibi yapıtları okumuştur¹⁰¹. Musa Kazım, Elmalılı Hamdi, Mehmet Akif’in yanı sıra Mısır’dayken de ders alan Neyzen, kuvvetli bir Arapçaya sahipti. Kusursuz gazeller yazacak kadar Farsçaya hâkimdi¹⁰². İzmir’de Hacı Hafız’dan ve Armenaklı Hasan Rüştü Hoca’dan Türkçe, Arapça ve Farsça dersleri almıştır¹⁰³. 1903 yılına kadar “İzmirli Hafız Tevfik” olarak anılırdı ve o zamanlar doldurduğu bazı plaklarda adı bu şekilde

⁹⁵ Neyzen Tevfik, Kolaylı, **age.**, s. VIII.

⁹⁶ Ekrem Perk, “Yetmiş Yıllık Rind:Neyzen Tevfik”, **Türk Musikisi Dergisi**, Şubat 1950, Cilt: 3, Sayı: 28, s. 6.

⁹⁷ Gültekin Tarı, “Ney, Mey ve Neyzen Tevfik”, **Milliyet Sanat Dergisi**, 26 Ocak 1973, Sayı: 17, s. 10-12.

⁹⁸ Ferit Öngören, **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi (1923-1983)**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yonca Matbaası, Ankara. 1983, s. 157.

⁹⁹ K. Feridun, “Neyzen Tevfik İle Baş başa...”, **İnci**, 22 Mart 1952, s. 44.

¹⁰⁰ Ergün Hiçyılmaz, “Unutulmaz Derbeder”, **Sabah Px Magazin**, 26 Ekim 1997, s. 16.

¹⁰¹ **Neyzen Tevfik (Yaşamı-Sanatu-Yapıtları)**, s. 8.

¹⁰² Hakkı Süha Gezgin, “Neyzen”, **Aydabir**, Mart 1953, Sayı: 9, s. 40.

¹⁰³ Recep Usta, **age.**, s. 20.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

yazılmıştı¹⁰⁴. Tefvik, Mehmet Akif'ten Fransızca, Farsça ve Arapça almıştır¹⁰⁵. Akif sayesinde şiir yazma tekniğinde ilerlemeye çalışmıştır¹⁰⁶. O da Akif'e ney dersleri vermiştir¹⁰⁷.

Neyzen'in yetişmesinde şair Eşref'in de katkıları olmuştur¹⁰⁸. Şiirlerinde onun etkisinde kalmıştır¹⁰⁹. Neyzen'in etkilediği bir tek kişi olmuştur; o da ünlü ressam Fikret Muallâ. Neyzen, Bakırköy Akıl hastanesinde yatarken yanında 6 ay kadar kalan Muallâ'ya edebiyatla ilgili tüm bilgileri öğretmiştir. Öyle ki, Muallâ taburcu edilirken Neyzen'den ayrılmak istememiştir. “*Biraz edebiyat bilgim ve zevkim varsa onu, Neyzen Tefvik'e borçluyum*” diyen¹¹⁰ Mualla, Neyzen'e “*Hocam*” diye hitap etmiştir¹¹¹.

Burhan Felek'in “Derbeder Dahi” dediği Neyzen, kitap okumayı severdi. Ali Emiri Kütüphanesi onun uğradığı yerlerdendi¹¹². Doktoru Rahmi Duman, Neyzen'in hastanede yatarken yatağında bağdaş kurup, H. G. Wells'in üç ciltlik dünya tarihini gece yaralarına kadar okuduğunu anlatmıştır¹¹³. İlk şiiri 1895 yılında¹¹⁴ İzmir'de “Muktebes” adlı bir dergide yayınlanan gazeldi¹¹⁵. Bu sırada 15-16 yaşlarındaydı¹¹⁶. Bu gazel, “Urla Mekteb-i Rüştüyesi Muallim-i evveli Hasan Efendi mahdumu Tefvik” imzasını taşıyordu¹¹⁷. 1918 yılında yayınladığı “Hiç” adlı kitabından başka 1949 yayınlanan “Azab-ı Mukaddes” adlı şiir kitabı bulunmaktadır¹¹⁸. İhsan Ada tarafından düzenlenen Azab-ı Mukaddes, Kemal Onan'ın matbaasında basılmıştır¹¹⁹. Bu kitapların ikisi de küçük birer kitaptı. Azab-ı Mukaddes 16 sayfalık bir broşürden ibaretti. Bu eseri, eski

¹⁰⁴ Neyzen Tefvik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri), s. 31.

¹⁰⁵ Eşref Edib, *age.*, s. 226.

¹⁰⁶ Refik Korkud, *Türk Edebiyatında Şairler ve Yazarlar*, Türkiye Fikir Ajansı Yayınları, İş Matbaacılık, Ankara. 1970, s. 167.

¹⁰⁷ Mithat Cemal, *Mehmet Akif Ersoy*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Doğu Matbaacılık ve Tic.Ltd.Şti., Ankara. 1990, s. 185.

¹⁰⁸ Mehmet Ergün, “Eşref ya da Özgürlük Tutkusu”, *Türkiye Yazıları*, Şair Eşref Özel Sayısı, Ocak 1982, Sayı: 58, s. 26.

¹⁰⁹ *Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi*, Cilt: 11, s. 6502.

¹¹⁰ TOROS, Taha Toros, *Fikret Mualla (1903-1967)*, 1986, s. 52.

¹¹¹ Yüksel Baştuç, *age.*, s. 60.

¹¹² Neyzen Tefvik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri), s. 209-212.

¹¹³ Melda Özata, *agm.*, s. 30.

¹¹⁴ *Firdevsî Tûsi Gandhi Neyzen Tefvik Ahmet Cevdet Paşa*, s. 45.

¹¹⁵ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Edebiyatımızda Şair ve Yazarlar*, İnkılâp ve Aka, Yelken Basımevi, Ocak 1984, s. 121.

¹¹⁶ İ.Güven Kaya, “Neyzen Tefvik ve Şiiri”, *Hisar*, Mart 1973, Cilt: 13, Sayı: 111, s. 18.

¹¹⁷ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Neyzen Tefvik (Hayatı ve Şiirleri)*, s. 22,23.

¹¹⁸ Rauf Mutluay, *50 Yıllık Türk Edebiyatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları:126, İstanbul. 1973, s. 114,239.

¹¹⁹ Recep Bilginer, *agm.*, s. 86.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

gazetecilerden Hasan Said tabettirmişti¹²⁰. Ayrıca makaleleri de vardı. Yayımlanan yazıları şunlardı:

1. “İhtiyarın Bulduğu Çare”, Vatan, Mayıs 1951.

2. “Halkın Kudreti” (Ölümünden önce yazdığı son yazısı), “Gene de Yaşamıştım”, “Çalınan Kampanalar”, “İki Tarafın Suali”, Vatan 30.1.1953¹²¹.

Tevfik, sanatının yüksekliği ve inceliğiyle “Neyzen Tefik” unvanını kazanmıştır. Musiki ile şiir arasında yakın bir bağ bulunduğundan dolayı, aynı zamanda özlü ruhlu bir şairdir¹²². Refik Ahmet Sevengil’e göre Neyzen Tefik; “...*musikici olarak eşsiz bir icracı idi, şair olarak büyük bir ustadır; aruz vezniyle arapçalı farsçalı eski dilimizle üstün değerde şiirler yazmıştır*”¹²³.

Münir Süleyman Çapanoğlu, İstanbul’a geldikten sonra günlük olaylar üzerine söylediği hicivlerle şöhreti gittikçe yayılan¹²⁴ Neyzen’i “*Filozof Şair*” olarak tanımlamış ve yazdığı şiirlerle ilgili olarak şunları söylemiştir: “*Tevfik’de bir san’atkâr dehası vardır. O, tam manasile bir şairdir. Özlü, ruhlu bir şair... Tefik yazdığı her şiirde, söylediği her kıt’ada, her manzumesinde, dile getirdiği duyguyu, düşünceyi kalbile, ruhile, -bir kelime ile- bütün benliğiyle duymuş, hissetmiş ve sonra, kelimelere renk ve ışık vererek işlemiştir. Onun şiirleri bize yalnız bir şiir güzelliği getirmemiştir. Aynı zamanda, bir takım içtimaî fikirler de getirmiştir. Tefik’in bütün şiirlerinde öz düşüncesinin derin hassasiyetini göstermekle beraber, beşerin küçüklüğünü, âdiliklerini, insanların hasis zevkler ve menfaatler uğrunda ne bayağılıklar yaptıklarını haykırmıştır. Eserlerinin en bariz ve en orijinal tarafı da burasıdır... Tefik’in hicviyeleri de pek kuvvetlidir. Ve bunlar, ondaki san’at ve hiciv kabiliyetini gösteren dinamik birer nefisedir. Aktüaliteyi söyleyen ve her devre ait olan bu hicivler, her zaman zevkle okunacak şeylerdir. Hattâ, bunlara birer tarih de diyebiliriz.*”

Ahmet Rasim Neyzen Tefik’i “...*Hake düşmüş bir cevher...*” olarak nitelendirmiştir. Sadri Ertem ise O’nun için şöyle demiştir: “*Neyzen Tefik’i ben başka bir dünyadan bizim yaşadığımız*

¹²⁰ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 18.

¹²¹ *Neyzen Tefik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri)*, s. 372-377.

¹²² Avram Galanti Bodrumlu, *Bodrum Tarihi*, Işık Basım ve Yayınevi, İstanbul. 1945, s. 90.

¹²³ Refik Ahmet Sevengil, *Eski Şiirimizin Ustaları*, Atlas Kitabevi, Tan Gazetesi ve Matbaası, İstanbul. 1964, s. 352.

¹²⁴ Seyit Kemal Karaalioglu, *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi*, İnkılâp-Aka Basımevi, İstanbul. 1983, s. 41.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

*âleme gelmiş bir yabancı insan gibi tanıdım ve her zaman bu hissime devam etti... Zaman geçti. Neyzeni ben iki müthiş vasıfla daha tanıdım. Şairlik ve heccavlık...*¹²⁵

Edebiyatımızda Nefî ve Eşref'ten sonra üçüncü büyük hiciv ustası olarak nitelendirilen Tevfik'in şiirleri eski edebiyat anlayışına bağlı olup, dili oldukça eskidir. Kültürümüze mal olmuş adlara, simgelere yer vermiştir. Halk bu şiirlerini çok sevmiştir¹²⁶. Bazı şiirlerinde Eşref ve Akif'in etkisi görülmektedir. Bazen duru bir dil kullanmış, açık sözlere yer verdiği gibi düşünceyle mizahı birleştiren şiirler de yazmıştır. Toplumsal sorunları ve yönetimi de eleştiren şiirleri vardır¹²⁷. Ayrıca insanlar arasındaki eşitsizliği, çıkarıcı politikaları, çağdaşlaşma adına yapılan özentili davranışları kınamış, inanç özgürlüğü ve kadın haklarını savunmuştur. Yaşamın acılarını, toplumun bozukluklarını ele aldığı şiirler de yazmıştır¹²⁸.

Daha çok hiciv türünde başarılı olduğu şiirlerinde kişisel kızgınlıklara ve öfkelere yer vermemiştir. Bu yönüyle Nefî ve Eşref'ten ayrılır. Bazı şiirlerinde hayatın acıları, başından geçen üzücü olaylar, çağının bozuklukları ve milli yıkımlar yer alır. Şiirlerinde belli bir görüşü savunmaz. Aruz ölçüsüyle yazılan şiirlerinde vezin ve kafiye düşüklükleri görülür. Tasavvuf konularını bazen coşkun, bazen yavan bir anlatımla işler¹²⁹. Sadık Tural, Neyzen Tevfik'in edebiyatımızdaki milli edebiyat akımı içinde yer aldığını belirtmiştir¹³⁰.

Hiçbir şeyi ve hiçbir kimseyi dokunulmaz saymayan,¹³¹ toplantıların aranılan adamı haline gelen Neyzen'in yazdığı şiirlerdeki hicivlerin muhatapları bundan dolayı ona güvenmemişlerdir¹³². Hatta bu durumdan iftihar duymuşlardır¹³³. En yakın dostu olan Mehmet

¹²⁵ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 14-67.

¹²⁶ Konur Ertop, "25.Ölüm Yıldönümünde", *Milliyet Sanat Dergisi*, 30 Ocak 1978, Sayı: 262, s. 13.

¹²⁷ *AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Cilt: 23, s. 403.

¹²⁸ *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, Milliyet Yayınları, Cilt: 17, s. 8630.

¹²⁹ *Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi*, Cilt: 9, Meydan Yayınevi, İstanbul. s. 328.

¹³⁰ Sadık Tural, *Şahsiyetler ve Eserler*, Ecdâd Yayınları:9, Ankara. Ocak 1993, s. 135.

¹³¹ *Kara Mizah Antolojisi*, Hazırlayan: Enis Batur, Hil Yayın, İstanbul. 1987, s. 125.

¹³² Şemsi Belli, "Neyzen Tevfik'i Anarken", *Yelpaze*, 12 Haziran 1963, sy.

¹³³ Mehmet Ergün, "Neyzen Tevfik ya da Söz'ün Özgül Ağırlığı", *Bilim ve Sanat*, Eylül 1983, Sayı: 33, s. 27.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Akif'i bile hicvetmiştir¹³⁴. Mehmet Ergün, bu durumu şöyle açıklamıştır: “...*Hem değerleri, kurumları, kişileri acımasızca hicvetmek, hem de ne hicvedilenlerde ve ne de onlara tepki duyanlarda en küçük bir yankı bile uyandırmamak... Tek açıklaması olabilir bunun: ciddiye alınmamak...*”¹³⁵

Bunun nedenlerinden biri de Tefvik'in hiçbir zaman gerektiği anda söylememesi, ortam ve koşulları dikkate alarak dengeli bir tutum takınmasıdır. Olumsuz bulunduğu kişi ve kurumları etkinliğini yitirince hicvetmiş, bunu yaparken bile önlem almıştır. Ürünlerinden çok yaşamıyla ilgi toplamış, hiçbir yere oturtulamamış, yakıştırmalarla iyice zenginleştirilerek söylene kişisine dönüştürülmüştür. Dile getirdiği değil, dile getiriş biçimi önemsenmiş, kimi ne için hicvettiğine değil nasıl hicvettiğine bakılmıştır. Bu yüzden herkesi hicvetme özgürlüğüne sahip olmuştur. Bunun sonucunda hicvide sınır ve ölçü tanımamıştır. Hicvetmedik bir şey bırakmadığı gibi, hangi konudan yana, hangisine karşı olduğu bilinmezdi. Dün ak dediğine bugün kara derdi, dün olumsuz bulunduğunu bugün olumlu bulurdu. Bunu yaparken de belli bir dünya görüşüne veya değer yapısına bağlı kalmazdı. Bu yüzden ürünleri kişiliğinin odağında değerlendirilmiştir¹³⁶.

Hakkı Süha, Neyzen Tefvik'in bu yönünü şöyle anlatmıştır: “...*yirmi beş yıl geçti. Bu geniş zaman onu bana bin türlü ruh görünüşü içinde gösterdi. Evet bin türlüdür; fakat bin fasetli bir purlanta gibi...*”¹³⁷

Cemil Meriç, Neyzen Tefvik'in şairliğiyle ilgili olarak şu değerlendirmeleri yapmıştır: “*Ney'inden yıldız yıldız nağmeler, kaleminden şimşek şimşek mısralar dökülen bu coşkun sanat adamı neden edebiyatı fetheden bir şöret olamadı? Kaderi ipek bir kumaş gibi işleyen büyük aksiyon adamları yanında ruhu ipek bir kumaş gibi örseleniveren faniler var. Gönülleri meçhulün ve erişilmez in özlemiyle tutuşan bu ezeli mağluplar için dünyamız tahammül edilmez bir gurbettir... Neyzen'in hayatı akliyle koşullarıyla meyhaneye masaları, cinnetle deha arasında mekik dokumakla geçti. Gelenekler onun serâzat ruhunu çelik bir korse gibi sıkıyordu. Hayalinin geniş kanatları, sokaktaki insanlar gibi yürümesine, günahlarıyla zaafı büyük ve bâkir ruhların kanat çırptığı göklere yükselmesine engel*”

¹³⁴ Hakkı Süha, “Neyzen Tefvik”, *Yeni Mecmua*, 29 Birincikânun 1939, Yıl: 1, Cilt: 2, No: 35, s. 5.

¹³⁵ Mehmet Ergün, “Neyzen Tefvik ya da Söz'ün Özgül Ağırılığı”, s. 26.

¹³⁶ Mehmet Ergün, “Neyzen Tefvik ya da Söz'ün Özgül Ağırılığı”, s. 28-30.

¹³⁷ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 49.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

*oluyordu... Onda ne Fikret'in feragatkâr ruhu, ne Akif'in karakter salâbeti, ne de Namık Kemal'in zorlu iradesi vardı...*¹³⁸

Neyzen'i yakından tanıyan Münir Süleyman Çapanoğlu'na göre; “*Tevfiğin yazısı kargacık burgacıktır. Çok karışık yazar, kelimeler örümcek ayaklarına benzer. Bazen kendi yazısını okuyamaz; işin içinden çıkamayınca kızar, hiddetlenir. Çok defa da, yazdığını anlayamaz, bir mana çıkaramaz... O'nun bu gaflet nöbeti çok sürmez, çabuk kendini toplar...*”¹³⁹ Şiirlerini ya bir meyhane masasının üstüne, ya hastane duvarı gibi¹⁴⁰ bulunduğu yerin duvarlarına yazardı. Kardeşi Şefik Kolaylı Neyzen'in yazdığı şiirler üzerinde uzun süre uğraşmadığını söylemiştir. Mehmet Akif'e göre kendisi de bir kelime üzerinde günlerce uğraşır. Neyzen'in de bunu yapması halinde mükemmel eserler yazacağını söylerdi¹⁴¹.

İyi ney üflemeyle ün kazanan Neyzen Tevfik, perdeli bir saz olan neyi perdesiz bir keman gibi, sesleri birbirine bağlayacak biçimde üflerdi¹⁴². Hastanede yatarken doktoruna; “*...Ben bu sazi elime aldığım zaman ufuklardan bir ışığın yandığını, âdeta tren hatlarında (yol açıktır) işaretini veren semaforlar gibi, bana müzik yolu açıktır. Üfle diyen bir işaretin verildiğini görür, işte o zaman coşardım...*” diyerek nasıl ney çaldığını anlatmıştır¹⁴³.

Bir gün Dresden operası müdürü Neyzen Tevfik'i dinlemiş ve “*Bu adam yalnız çalmıyor, aynı zamanda besteliyor!*” demiştir¹⁴⁴. Münir Süleyman Çapanoğlu, Onun bu yönüyle ilgili olarak şunları söylemiştir: “*...Ben musikiye meraklı bir adamım. Biraz da şarkı falan meşk ettim. Türkiye'nin en büyük, en üstat sazendelerini dinledim: Kemeçeci Vasil gibi, tanburî Cemil gibi, udi Nevres gibi, kemanî Tatyos gibi.*

Bir hayli Neyzen de dinledim. Fakat Tevfik ayarında bir üfleyiciye, onun kadar sağlam hançerlisine rastlamadım. Onun o harika üfleyişi, taksimlerindeki o erişilmez kudreti, o coşkun sayhaları, maverai nağme oyunlarını, rüzgâra benzeyen sesleri hiçbir icrakârın sazından ve neyinden duymadım, işitmedim, dinlemedim.

*Neyzen, muhakkak ki, neyde bir merhaledir; neyde devir açan, devir yapan ve kapayan bir san'atkârdır*¹⁴⁵.

¹³⁸ Mehmet Ergün, “Neyzen Tevfik ya da Söz'ün Özgül Ağırlığı”, s. 31.

¹³⁹ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 19.

¹⁴⁰ Münir Süleyman, “Neyzen Tevfik Beyi Dinlerken”, s. 132.

¹⁴¹ Seyit Kemal Karaalioğlu, *Neyzen Tevfik (Hayatı ve Şiirleri)*, s. 13.

¹⁴² *Cumhuriyet Ansiklopedisi*, Cilt: 8, Arkın Kitabevi, İstanbul. s. 2455.

¹⁴³ Ekrem Perk, *agm.*, s. 6.

¹⁴⁴ Hakkı Süha, *agm.*, s. 20.

¹⁴⁵ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 11,12.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Cemaleddin Server'in "*Neyzen-i Âzam*" dediği¹⁴⁶ Neyzen'in ney taksimleri İstanbul Radyosu tarafından plağa alınarak Ankara Radyosu'na gönderilmiştir¹⁴⁷. Yazdığı şiirler müzisyenler tarafından bestelenmiştir. Bu şiirler şunlardır:

1. Rû-siyâhım, pür-günâhım, yok yüzüm Peygamber'e / Necdet Tanlak / Hüzam / İlâhi / Devrihindi,
2. Dudağında yangın varmış dediler / Sâdedin Kaynak / Zâvil / Şarkı; ayrıca Erdoğan Koroğlu / Muhayyerkürdî / Şarkı / Sofyan; ayrıca Erdoğan Koroğlu / Muhayyer Kürdî / Şarkı / Aksak-Düyek,
3. İstirabın sonu yok sanma, bu âlem de geçer. / Hayri Yenigün / Uşşak / Şarkı / Aksak; ayrıca Çinuçen Tanrıkorur / Bûselik / Şarkı / Düyek,
4. Dilşikârım, sen esîr ettin dîl-i nâşâdımı / Çinuçen Tanrıkorur / Sünbüle / Şarkı / Lenkfahte,
5. Düşeli derd-i firâkın ile meye / Çinuçen Tanrıkorur / Hicaz / Şarkı / Aksak,
6. Yâd-ı hayâl-i yâr ile gülzâra baktım, ağladım / Ekrem Karadeniz / Acemkürdî / Şarkı / Evfer.

Bunlardan başka ney üzerine besteleri de vardır¹⁴⁸. Bilinen iki bestesinden biri olan "Nihavend Sazsemâisi" kusursuz bir yapıttır¹⁴⁹. Yüzlerce plak doldurdum demesine rağmen tespit edilen plakları şunlardır:

1. Hüseyinî Taksim / Sahibinin Sesi / AX 501,
2. Sabâ Taksim / Sahibinin Sesi / AX 501,
3. Nihâvend Taksim / Sahibinin Sesi / AX 500,
4. Sûzinak Taksim / Sahibinin Sesi / AX 500,
5. Segâh Taksim / Columbia / ?,
6. Hüseyinî Taksim / Columbia / 12302,
7. Mâhur Taksim / Columbia / 12302,

¹⁴⁶ Hâfi Kadri Alpman, "Neyzen Tefvik", **Portreler**, Sile Matbaa ve Mukavva Kutu Fabrikası, İstanbul. 1972, s. 60.

¹⁴⁷ Hikmet Münir, "Neyzen Tefvîğın Ney Çalışını Nasıl Plâğa Almıştık?", **Radyo Haftası**, 28 Şubat 1953, Cilt: 12, Sayı: 145, s. 18-36.

¹⁴⁸ Seyit Kemal Karaalıoğlu, **Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü**, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, s. 556.

¹⁴⁹ **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, Cilt: 23, s. 403.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

8. Nihâvend Taksim / Columbia / 12301,
9. Rast Taksim / Columbia / 12301,
10. Bestenigâr Taksim / Columbia / 12299,
11. Mâhur Taksim / Columbia / 12303,
12. Ferahnak Taksim / Sahibinin Sesi / AX 499.

Bu taksimlerde, günümüzde neyde tercih edilen uzun süreli seslerle oluşturulmuş ağır ve mistik ezgiler yerine, küçük süreli seslerden oluşmuş dinamik ve aynı zamanda geleneğin dışında, şaşırtıcı ezgiler yer almıştır¹⁵⁰.

Neyzen Tevfik'in şiirleri okununca sadece bir hicviyeci değil, aynı zamanda büyük bir fikir adamı olduğu da anlaşılır. Zamanında yaşamış birçok kişiden daha vatansever olduğu görülmektedir¹⁵¹. Bir konuşmasında Türk Milleti ile ilgili olarak şunları söylemiştir: “Yunanistan, bir Eflâtun yetiştirmiş. Bizim 20 milyonun her biri bir Eflâtun. Fakat asırlar boyunca, işlememişler bu milletin cevherini. Çünkü, işlerine gelmemiş...”¹⁵²

Hayvanları çok seven Tevfik evinde “Sarı” adını verdiği bir kedi besliyordu¹⁵³. Mısır’da bulunduğu sırada bir köpekle karşılaşmış ve adını Çakar Almaz koymuştu. Bu köpeği dönünceye kadar yanından hiç ayırmamış, yurda döndüğü zaman, İzmir’de Mevlevihaneye bırakmıştı¹⁵⁴. Mütareke günlerinde yanında boynundan zincirle bağladığı Kara Arslan dediği ufak bir köpek gezdirirdi¹⁵⁵. Ayrıca evinde mahallenin kedilerini besledi. Evi için “Burası kedilerin kervansarayıdır” derdi¹⁵⁶.

Neyzen’in “Mernuş” adını verdiği bir köpeği vardı. Bu köpek her yere onunla beraber giderdi. Neyzen, köpeği Mernuş’un ölümü üzerine şu şiiri yazmıştı:

*Bu engin ayrılık canıma yetti,
Başımdan aşılıyor kaderim Mernuş,
Bu yolda yazılmış fermanı kaza,
Bunu da gösterdi kaderim Mernuş..*

¹⁵⁰ Onur Akdoğu, *age.*, s. 33-40.

¹⁵¹ **Neyzen Tevfik**, Güvercin Kitap Şiir Serisi:16, Emek Basım-Yayımevi, Ankara. 1953, s. 2.

¹⁵² Münir Süleyman, “Neyzen Tevfik Beyi Dinlerken”, s. 125.

¹⁵³ Recep Bilginer, *agm.*, s. 88.

¹⁵⁴ **Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri)**, s. 73-77.

¹⁵⁵ Eşref Edib, *age.*, s. 230, 231.

¹⁵⁶ Münir Süleyman Çapanoğlu, *age.*, s. 52,53.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

*Bağlanmışım bütün kalbimle sana,
Şu fani cihanı okuttun bana..
Sen göçtükten sonra ben yan yana,
Hicranla gözyaşı dökerim Mernuş.*

*Bu yolda cahilim, bildiğim kısa,
Sen girdin toprağa, ben girdim yasa,
Haklı haksız hatırını kırdımsa,
Affet günahımı (Beşer)im! Mernuş.*

Neyzen, çok sevdiği köpeği Mernuş için bir cenaze töreni bile düzenlemiştir. Muhittin Kutbay bu cenaze ile ilgili anılarını şöyle anlatmıştır: “Neyzen’in bu Mernuş’a yaptığı (cenaze töreni) de meşhurdur. Ölen köpeğini ipek gömleğine sararak kucağına almış, doktorlardan bazılarile beraber hastanede ne kadar akıllı deliler varsa bir alayı vâlâ ile Neyzen’in peşine düşerek Mernuş’u götürüp mezarlığın dışında bir kenara gömmüşler.

Üstadın o gün çocuk gibi hüngür hüngür ağladığını ve günlerce de yüzünün gülmediğini bu merasimde bulunanlardan bizzat dinlemiştim.

Hayvan sevenlerin merhametli olduğunu en evvel bana bizzat kendisi ispat etmişti. Muhakkak ki Neyzen çok merhametli bir adamdı. Cebinde beş kuruşu varsa kendi ihtiyacını düşünmeden onu rastladığı bir fakire verdiğini çok gördüm....”¹⁵⁷

Neyzen’in uğrak yerlerinden birisi de Şehzadebaşı Eczanesi idi. Harp yıllarında uyuz salgını İstanbul’da da yayılmıştı. Neyzen, uyuza yakalananların yanında çok dolaştığından bu hastalık ona da bulaşmıştı. Arada bir eczaneye gelerek “Dermoliv” adlı bir uyuz ilacını alırdı. Neyzen’in içkisiz geldiği günlerde dükkân bir foruma dönüyordu. Edebiyat tartışmaları yapılıyor, yeni şarkılar tartışılıyordu, Neyzen kendi seyahatlerini anlatıyordu. Burada Hakkı Bey ve arkadaşlarının kurduğu Fatih Musiki Heyeti toplanır, prova yapardı. 15 günde bir Üsküdar Musiki Heyeti ile dönüşümlü olarak radyoda program yapıyorlardı¹⁵⁸.

Siroz dâhil birçok hastalıkla mücadele eden Neyzen Tevfik, son yıllarında jübilesinin yapıldığı Şehir Tiyatrosuna geldiğinde halsizlikten ve bitkinlikten ayakta duramıyordu¹⁵⁹. Ölümünden bir

¹⁵⁷ Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri), s. 56-58.

¹⁵⁸ Yüksel Baştuğ, age., s. 10-33.

¹⁵⁹ Firdevsî Tûsi Gandhi Neyzen Tevfik Ahmet Cevdet Paşa, s. 37-51.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

sene önce düzenlenen bu gecede Aşık Veysel ile tanışmıştı. Aşık Veysel Neyzen Tefvik'in ölüm haberini alınca şu ağıtı yazmıştır:

*Neyzen Tefvik dünyasını değişti
Tel sustu dil sustu neyler nicoldu?
Ebedi yurduna gitti kavuřtu
Aęlasın kemanlar yaylar nicoldu?*

*İnsanlar fanidir eserler bakı
Neyzen 'e de deędi feleęin oku
Döküldü badeler kahretti řakı
Gönüller cořturan neyler nicoldu?*

*Ne şöhrete tapmış ne mala tapmış
Ne doğruyu koyup eğriye sapmış
Ne bir gecekondur ne bir saray yapmış
Dünya benim diyen beyler nicoldu?¹⁶⁰*

Sonuç olarak diyebiliriz ki Neyzen Tefvik; neyiyle ve hicivleriyle müzik ve edebiyatımızda derin izler bırakmış bir müzisyen ve şairdir. Yaşadığı sürece kendince doğru bildiğini yapmış, makam, mevki, para, pul peşinde koşmamıştır. Halkın her kesiminden insanlarla arkadaş olan Neyzen Tefvik, hayatı boyunca gösterişten kaçınmıştır. Sanatıyla olduğu gibi, kişiliği ve yaşantısıyla da kendine özgü özelliklere sahip bir kişidir.

KAYNAKÇA

AKDOğU Onur, **Müzik Yönüyle Neyzen Tefvik**, Sade Matbaacılık Ambalaj Sanayi ve Ticaret, İzmir. Kasım 2005.

ALPMAN Hâfi Kadri, "Neyzen Tefvik", **Portreler**, Sile Matbaa ve Mukavva Kutu Fabrikası, İstanbul. 1972.

ALPMAN Hâfi Kadri, "Neyzen Tefvik ve Şahsiyeti", **Pos-Tel**, Mart 1953, s. 8-10.

AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt: 23, s. 402-403.

BAŞTUNÇ Yüksel, **Ney'i Mey'i Sohbeti ile Neyzen Tefvik Uçtaki Adam**, Yılmaz Yayınları A.Ş., Kuşak Ofset Matbaası, İstanbul. 1991.

¹⁶⁰ Behçet Kemal Çağlar, "Hicvimizde Neyzen'in Yeri", **Yirminci Asır**, 14 Şubat 1953, Yıl: 1, Cilt: 2, Sayı: 27, s. 22.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

- BELLİ Şemsi, “Neyzen Tevfik’i Anarken”, **Yelpaze**, 12 Haziran 1963, sy.
- BİLGİNER Recep, “Neyzen Tevfik”, **Yazko Edebiyat**, Ekim 1982, s. 83-88.
- BODRURLU Avram Galanti, **Bodrum Tarihi**, Işık Basım ve Yayınevi, İstanbul. 1945.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, Milliyet Yayınları, Cilt: 17, s. 8630.
- Cumhuriyet Ansiklopedisi**, Cilt: 8, Arkın Kitabevi, İstanbul. s. 2455.
- ÇAPANOĞLU Münir Süleyman, **Neyzen Tevfik, Hayatı ve Eserleri**, Çığır Kitabevi, İstanbul. 1942.
- ÇAĞLAR Behçet Kemal, “Hicvimizde Neyzen’in Yeri”, **Yirminci Asır**, 14 Şubat 1953, Yıl: 1, Cilt: 2, Sayı: 27, s. 22.
- DİNO Abidin, GÜLER Ara, **Fikret Mualla**, Cem Yayınevi.
- Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Hazırlayan: Behçet NECATİGİL, Varlık Yayınları Sayı: 1899, Özkaya Matbaacılık, İstanbul. Ocak 1978.
- ENGİN Nuri, “Ölüm Yıldönümünde Neyzen Tevfik (1879-1952)”, **Eflatun**, Ocak-Şubat 1982, Yıl: 14, Sayı: 157-158, s. 5-7.
- ERGÜN Mehmet, “Eşref ya da Özgürlük Tutkusu”, **Türkiye Yazıları**, Şair Eşref Özel Sayısı, Ocak 1982, Sayı: 58, s. 20-31.
- ERGÜN Mehmet, **Neyzen Tevfik ve Azâb-ı Mukaddes’i**, Tunca Yayınları, Güryay Matbaacılık, İstanbul. 1983.
- ERGÜN Mehmet, “Neyzen Tevfik ya da Söz’ün Özgül Ağırlığı”, **Bilim ve Sanat**, Eylül 1983, Sayı: 33, s. 26-32.
- ERSOY Mehmet Akif, **Safahat**, Hazırlayan: M.Ertuğrul Düzdağ, Çağrı Yayınları, Enes Matbaacılık, İstanbul. 1999.
- ERTOP Konur, “25.Ölüm Yıldönümünde”, **Milliyet Sanat Dergisi**, 30 Ocak 1978, Sayı: 262, s. 12-14.
- EŞREF EDİB, **Mehmed Akif**, Asarı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, 1938.
- FERİDUN K., “Neyzen Tevfik İle Baş başa...”, **İnci**, 22 Mart 1952, s. 43-44.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

Firdevsî Tûsi Gandhi Neyzen Tevfik Ahmet Cevdet Paşa,
Hazırlayanlar: Ferit Ragıp TUNCOR, Salâhattin ARIKAN,
Öğretmen Dergisi Gençlik Yayınları, İstiklâl Matbaası,
Ankara. 1959.

GEZGİN Hakkı Süha, “Neyzen”, **Aydabir**, Mart 1953, Sayı: 9, s. 40.

Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt: 11, s. 6502.

Hakkı Süha, “Neyzen Tevfik”, **Yeni Mecmua**, 29 Birincikânun 1939,
Yıl: 1, Cilt: 2, No: 35, s. 5-20.

HALİKARNAS BALIKÇISI, **Merhaba Akdeniz**, Doğanlar
Basımevi, İzmir. 1947.

Hiciv Üstadları Neyzen Tevfik Şair Eşref, Hazırlayan: K.ONAN,
Yeni Antoloji No: 1, Bütün Kitabevi, Dizerkonca Matbaası,
İstanbul. 1961.

HİÇYILMAZ Ergün, “Unutulmaz Derbeder”, **Sabah Px Magazin**, 26
Ekim 1997, s. 16-17.

Hikmet Münir, “Neyzen Tevfiğin ney çalışımı nasıl plâğa almıştık?”,
Radyo Haftası, 28 Şubat 1953, Cilt: 12, Sayı: 145, s. 18-36.

İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, **Son Asır Türk Şairleri**, Cüz: VII-
XII, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

İNCE Yalçın, “Alemleri Gezdi Hiç’in Peşinde-Neyzen Tevfik”, **K
Dergisi**, 16 Mart 2007, Şan Ofset Matbaacılık San.ve
Tic.Ltd.Şti., İstanbul. s. 2-5.

KABACALI Alpay, **Çeşitli Yönleriyle Neyzen Tevfik (Hayatı,
Kişiliği, Siirleri)**, Özgür Yayınları: 41, Kasım 2003.

Kara Mizah Antolojisi, Hazırlayan: Enis Batur, Hil Yayın, İstanbul.
1987.

KARAALIOĞLU Seyit Kemal, **Ansiklopedik Edebiyat Sözlüğü**,
İnkılâp ve Aka Kitabevleri.

KARAALIOĞLU Seyit Kemal, **Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi**,
İnkılâp-Aka Basımevi, İstanbul. 1983.

KARAALIOĞLU Seyit Kemal, **Edebiyatımızda Şair ve Yazarlar**,
İnkılâp ve Aka, Yelken Basımevi, Ocak 1984.

KARAALIOĞLU Seyit Kemal, **Neyzen Tevfik (Hayatı ve Şiirleri)**,
İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş. yayınları,
Anka Basım, İstanbul. 2004.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

- KAYA İ.Güven, “Neyzen Tevfik ve Şiiri”, **Hisar**, Mart 1973, Cilt: 13, Sayı: 111, s. 18-19.
- KOLAYLI Neyzen Tevfik, **Azâb-ı Mukaddes**, Birinci Kitap, Hazırlayan: İhsan Ada, Onan Yayınevi, Kardeşler Basımevi, İstanbul. 1949.
- MEHMET KEMAL, **Neyzen Tevfik**, Milliyet Yayınları A.Ş., Teknografik Matbaacılık A.Ş., Ağustos 1983.
- Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi**, Cilt: 9, Meydan Yayınevi, İstanbul, s.328.
- MİTHAT CEMAL, **Mehmet Akif Ersoy**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Doğu Matbaacılık ve Tic.Ltd.Şti., Ankara. 1990.
- MUTLUAY Rauf, **50 Yılın Türk Edebiyatı**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: 126, İstanbul. 1973.
- MÜNİR SÜLEYMAN, “Neyzen Tevfik Beyi Dinlerken”, Yedigün, 13 Eylül 1953, Sene: 1, Cilt: 2, No: 27, s. 3-5.
- Neyzen Tevfik**, Güvercin Kitap Şiir Serisi:16, Emek Basım-Yayınevi, Ankara. 1953.
- Neyzen Tevfik (Hayatı-Hatıraları-Şiirleri)**, Derleyen: Hilmi Yücebaş, Milliyet Dağıtım, Yaylacık Matbaası, İstanbul. 1973.
- NEYZEN TEVFİK, **Hiç**, Hazırlayan:Ethem Coşkun, İtalik Kitaplar, Ufuk Reklamcılık Matbaacılık, San.Tic.Ltd.Şti., 2002.
- Neyzen Tevfik (Yaşamı-Sanatı-Yapıtları)**, Hazırlayan: İsmail Yerguz, Engin Matbaacılık Sanayi ve Tic.Ltd.Şti., Ekim 1997.
- “Neyzen Tevfik’in Son Seneleri ve Son Hatıraları...”, **Hafta**, 13 Şubat 1953, Cilt: 8, Sayı: 177, s. 8.
- ÖNGÖREN Ferit, **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi (1923-1983)**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Yonca Matbaası, Ankara. 1983.
- ÖZATA Melda, “Neyzen Tevfik Üzerine”, **Hisar**, Eylül 1977, Cilt: 17, Sayı: 165, s. 30-31.
- PERK Ekrem, “Yetmiş Yıllık Rind:Neyzen Tevfik”, **Türk Musikisi Dergisi**, Şubat 1950, Cilt: 3, Sayı: 28, s. 6-24.
- REFİK KORKUD, **Türk Edebiyatında Şairler ve Yazarlar**, Türkiye Fikir Ajansı Yayınları, İş Matbaacılık, Ankara. 1970.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*

SEVENGİL Refik Ahmet, **Eski Şiirimizin Ustaları**, Atlas Kitabevi, Tan Gazetesi ve Matbaası, İstanbul. 1964.

Şair ve Yazarlarımızdan Nükteler, Hazırlayan: Etem Çalık, Ötüken Neşriyat A.Ş., Özener Matbaası, İstanbul. 1993.

ŞEHSUVAROĞLU Bedi, “70 Yıllık Neyzen’den”, **Türk Musikisi Dergisi**, 1 Ekim 1949, Cilt: 2, Sayı: 24, s. 16-19.

TARI Gültekin, “Ney, Mey ve Neyzen Tevfik”, **Milliyet Sanat Dergisi**, 26 Ocak 1973, Sayı: 17, s. 10-12.

TOROS Taha, **Fikret Mualla** (1903-1967), 1986.

TURAL Sadık, **Şahsiyetler ve Eserler**, Ecdâd Yayınları: 9, Ankara. Ocak 1993.

USTA Recep, **Neyzen Tevfik (Hayatı, Sanatı ve Eserleri)**, Kastaş Yayınları, Dizerkonca Matbaası, Temmuz 1985.

YÜCEBAŞ Hilmi, **Hiciv Edebiyatı Antolojisi**, Dizerkonca Matbaası, İstanbul. 1955.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/3 Summer 2010*